

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

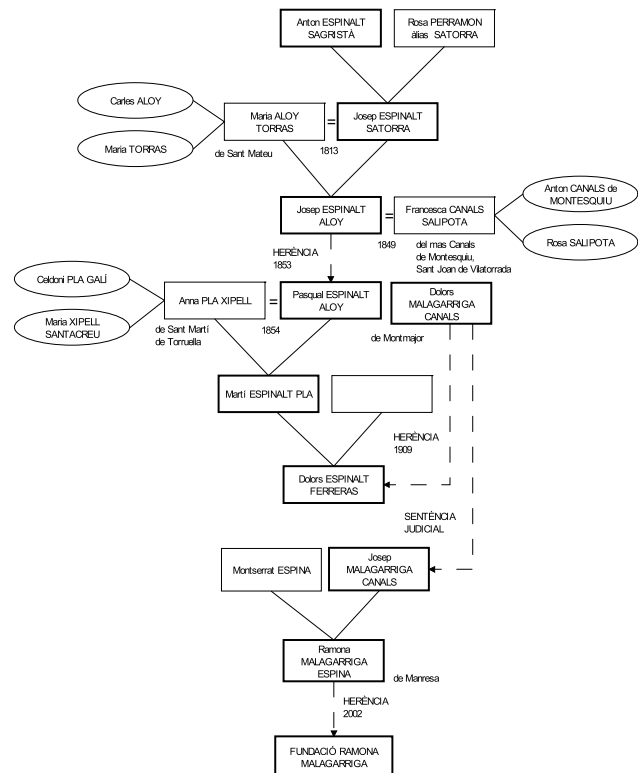
ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas Campserver (2ona. part)

Josep Espinalt Satorra, l'hereu del mas, va casar-se el febrer de 1813 amb Maria Aloy, una noia del mas del mateix nom, de Sant Mateu de Bages. La casa pairal dels Aloy és una magnífica construcció feta amb carreus tallats, que es troba en el camí que mena de Sant Mateu a Súria. Avui està abandonada i això és una llàstima, perquè es perdrà una de les cases més fermes de la comarca. No sabem si la noia era bonica, però almenys anava acompanyada d'un dot que la feia desitjable als ulls dels pretendents. El Campserver no va cobrar les 800 lliures del dot en el moment d'endur-se la Maria, sinó que va trigar força més temps. No va ser fins l'any 1855 que es va signar la liquidació definitiva. I és que era cosa corrent el fet que el pagament del dot s'endarrerís fins a extrems inimaginables. Una bona mostra d'això la tenim tot seguit. El 1836, el Josep Espinalt va signar una carta de pagament a l'amo del mas Jaumeandreu de 300 lliures, a compte de les 600 que els Jaumeandreu havien promès a l'àvia del Josep quan aquesta va contraure matrimoni amb el seu avi Joan. El deute s'arrossegava des de l'any 1778, és a dir, va caldre esperar cinquanta-vuit anys perquè el nét pogués cobrar el dot de la iaia. El 1830 es va casar un germà del Josep, dit Agustí, amb una noia de Manresa. Com que va marxar de casa, l'hereu li va haver de pagar 200 lliures per la legítima i deixar-li una vinya plantada de vuit quarteres. L'heretat Campserver tenia llavors unes 409 quarteres de terra, de les quals 55 estaven plantades de vinya. A la vora de la casa hi havia un rengle de 5 tines, una per cada parcer, més un grup de dues tines i una de molt gran, potser de més de 100 càrregues. El nombre de tines dona una idea de la capacitat de producció de vi que tenia la propietat.

El primogènit del Josep i la Maria era el Josep Espinalt Aloy, qui va casar-se el 1849 amb la Francesca Canals Salipota. La Francesca era de bona casa també, perquè provenia del mas Canals de Montesquiu, una casa que es troba dins del terme de Sant Joan de Vilatorrada, als límits del terme de Fals. La casa actualment es diu Santa Marta, i veritablement la ratlla els passa ben a prop; la casa és a Sant Joan, però els coberts ja són a Fals. La Francesca era òrfena i l'hi administraven els béns dos propietaris que havia designat

el seu pare en testament. Els tutors eren el Moncunill de Fals i el Miralles de Rajadell, els quals van fixar un dot de 1.200 lliures per la noia Canals. L'aixovar era ric, i comprenia un vestit de seda, que suposem va servir el dia de les noces. El Josep pare va fer hereu el Josep fill, reservant-se però, l'usdefruit del mas Campserver per a ell i la seva dona, a més de 2.000 lliures per les seves despeses. Les coses es van torçar i no van sortir com estaven previstes, ja que en poc temps van morir ensem pare i fill. L'onze d'abril de 1853 la casa es va vestir de dol per la mort del pare, i el 28 d'agost del mateix any, per la del fill gran, qui va morir sense deixar cap descendent.

Durant uns quants mesos va quedar l'administració de l'hisenda en mans de la vella vídua Maria Aloy, però aviat es van prendre mesures perquè hi hagués un home que tirés la casa endavant. La responsabilitat va recaure en el fill segon, el Pasqual Espinalt Aloy, que aleshores tenia 20 anys, més o menys. El desembre de 1854 es va casar amb Anna Pla Xipell, del mas Pla, una casa de Sant Martí de Torruella no gaire lluny de Campserver. La noia Pla va aportar a la llar del seu marit una calaixera de fusta de noguer i tres vestits bons; un de seda, l'altre de llana negra, i el tercer d'indiana. Una de les clàusules dels pactes prematrimonials tractaven de les condicions en cas que l'Anna quedés vídua. En tal cas, la seva sogra li hauria de permetre seguir vivint a casa, a condició que no es casés de nou i s'endugués el dot amb ella. Mentre visqués, l'amo de Campserver, fos qui fos, l'hauria de mantenir i cuidar, i donar-li anualment per la seva manutenció tres quarteres de blat per moldre, tres càrregues de vi, vuit lliures grosses de cansalada, un quartà i mig d'oli, i set lliures en diner per les seves despeses menors. La vella mestressa va viure fins el 30 de març de 1871, mentre que la seva nora la va sobreviure fins el 12 de gener de 1891. En morir, l'Anna tenia 54 anys i deixava darrere seu cinc fills, quatre nois i una noia. Els seus noms i edats eren: Josep de 34 anys, Vicenç de 32, Martí de 30, Joan de 27 i Josefa de 24. Alguns dels fills ja tenien la vida encarrilada. El pare havia fet construir una casa en un tros de 15 quarteres que havia segregat de la propietat, i l'havia donat al Vicenç per casar-se. Aquesta casa rep ara el nom de cal Vicenç. També va fer una donació semblant d'un tros de vuit quarteres al Joan, però aquest no hi va edificar cap casa.

Al Pasqual no li agradava l'estat de viduitat, així que es va posar a buscar una altra dona, preferentment jove i soltera. Va trobar la persona idònia a Montmajor, i a finals d'aquell mateix any va esposar a Dolors Malagarriga Canals. O ja no s'avenia gaire amb els fills, o va ser degut a la influència de la nova mestressa, el cas és que el Pasqual va retocar el testament el 1893, va desheretar els fills de la primera dona i va fer hereu al primer fill mascle que naixés de la segona. Això no va arribar a passar; el vidu era potser massa gran i no va tenir cap fill amb la seva segona dona. En previsió d'aquesta circumstància, va afegir una nova clàusula al testament, deixant la seva herència a la dona i als fills, a parts iguals. Per evitar disputes, va encarregar a un advocat de Barcelona dit Narcís Verdaguer que, després de la seva defunció, posés l'heretat Campserver a subhasta, i repartís els diners entre els beneficiaris de l'herència. El 28 de desembre de 1898 van enterrar el Pasqual al cementiri de la parròquia. Ell va

descansar en pau, però encara calent el cadàver a la tomba, els que va deixar al darrere van iniciar una baralla per la seva herència. La situació era complexa, perquè la vídua Malagarriga impedia la liquidació i repartiment de l'heretat, al·legant que ella tenia uns drets sobre la casa a causa dels diners que ella hi havia aportat en forma de dot. En concret, la seva família li havia donat un pagaré de 8.000 pessetes sobre la finca de l'Anglada de Malanyeu, i el Pasqual per garantir aquest capital i altres aportacions, havia hipotecat el mas Campserver al seu nom. L'advocat va dimitir, i després de llargues negociacions, es va arribar a un principi d'acord; la vídua va inscriure la propietat al Registre i va donar una compensació de 5.000 pessetes a cada un dels fillastres. L'any 1900, va efectuar un segon pagament en concepte de legítima. Mancada de numerari, el 1908 la Dolors Malagarriga va haver de demanar dos préstecs, un de 1.000 i l'altre de 3.000 pessetes, al 5% d'interès anual. Posteriorment, el seu germà Josep Malagarriga Canals va comprar aquests préstecs. El 13 de setembre de 1909 va acomiadar-se d'aquest món la mestressa de Campserver.

Mas Campserver

Quan es va obrir el seu testament es van reprendre les hostilitats entre parents d'una i altra banda. La seva darrera voluntat va ser que l'herència passés a la filla gran del Martí Espinalt Pla, la Mercè Espinalt Farreras, però els germans de la difunta van acudir al jutge, perquè declarés el testament nul i sense valor. El jutge va sentenciar que la finca s'havia d'embargar per fer front a les hipoteques i deutes que gravaven sobre ella. Sembla ser que els que es van endur finalment el peix al cove van ser els germans Josep i Mercè Malagarriga, que s'havien convertit en els principals creditors de Campserver, mentre que els darrers Espinalt van haver d'abandonar la casa. El 1942 constava com a propietari el Josep Malagarriga, malgrat que aquest vivia a la casa pairal de Malanyeu. El procés es va allargar molts anys i la sentència definitiva va ser publicada el 20 d'octubre de 1976. Aquell any va inscriure la propietat al seu favor Ramona Malagarriga Espina, filla del Josep.

Al mas hi van viure diversos masovers. El masover més antic del qual hem tingut notícia es deia Josep Riu Suñer i era de Cardona. El 1881 s'hi estava l'Antoni Vilà i la Rosa Vilanova. El Vilà era un fill de cal Canonge de Fals, i quan va abandonar la masoveria va fer via cap a Sant Joan, on va

edificar una casa que va ser coneguda com cal Canonge. Abans de l'any 1920, s'estaven a Campserver el matrimoni format per l'Antoni Sociats Guitart, de Solsona, la seva dona Filomena Oliva Caus, de Llanera, i dues filles que tenien. Les filles estaven casades amb dos homes que es deien Josep Tàsiacs Comallonga i Francesc Tàsiacs Pujol. En un registre del bestiar que va fer l'ajuntament el 1926, consta que el Josep Tàsiacs posseïa una mula de pèl negre. Els vells van morir el 1919 i 1925, respectivament, i sembla que els Tàsiacs s'hi van estar fins que va esclatar la guerra o poc abans. Llavors, la seva plaça va ser ocupada per l'Estanislau Viladrich Cases i la seva dona Ramona Colom. Quan aquests van arribar a l'edat de la jubilació, van marxar a viure a Sant Joan. En el padró municipal de 1969, consta que hi viu el matrimoni Àngel Pons Carol i Miracle Roure Trullàs, vinguts de Callús, amb els seus fills Pere i Mercè. Fins el 1978 s'hi van estar Ramon Puigdellívol Perramon i Mercè Puig Colls, quedant després la casa deshabitada.

La Ramona Malagariga no va viure mai a Campserver, era mestra d'escola i s'estava a Manresa. No va casar-se mai. Quan es va retirar de la professió va acollir-se al convent de les monges josefines del carrer Magnet de Manresa, on va residir fins que va morir l'any 2002, a una edat molt avançada. En el testament va disposar que es fonguessin les seves joies d'or per fer un calze per l'ermita de la casa de Campserver. Va deixar una quantitat important de diners a les monges josefines, a la parròquia de Sant Joan, i al Seminari de Vic. I és que la senyora Ramona era una dona molt devota i preocupada per les qüestions socials. Formava part de la delegació de Sant Joan dels Grups de Pregària i Amistat, una institució

Era enrajolada i cobert

fundada pel bisbe Cases de Castelló. Va fer fer obres de reforma a l'interior de la casa de Campserver, per tal de convertir-la en un lloc de convivència i trobada dels Grups de Pregària i d'altres grups afins. Va crear la fundació privada "Ramona Malagariga Espina" per gestionar l'ús de les instal·lacions, obertes, segons els estatuts «...a totes les persones i grups de persones que vulguin recluir-se per pregar, meditar i aprofundir en la fe i a temes religiosos, filosòfics, teològics o ètics...» El patronat estava format per tres persones, essent el gerent i encarregat d'administrar la finca, Salvador Cots Cubells. Després de la defunció de la patrona, el patronat ha quedat compost per Josep Cots Reguant, president, Ramon Boixader Sans, sots-president, i Joan Virosta Pijoan, secretari.